

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

4. Власовський І.Ф. Нарис історії Української православної церкви / І.Ф. Власовський. – Нью-Йорк – К. – С Банд Брук: УАПЦ, 1990. – Т. IV. – Кн. 2. – 416 с.
5. И. К. Проблема нашей молодёжи / И. К. // Вестн. Братства православных богословов в Польше. – 1934. – № 2. – Июль-дек. – 82 с. – С. 48-52.
6. Из жизни братства // Вестник Братства православных богословов в Польше. – 1934. – № 2. – Июль – дек. – 82 с. – С. 1-10.
7. Какие книги должны входить в состав народных библиотек / [Б.а.] // Волыньские Епархиальные Ведомости. – 1900. – № 26. – Часть неофициальная. – С. 883-886.
8. Миронович А. Светские православные организации в послевоенной Польше / А. Миронович. – Режим доступа: <http://shh.neolain.lv/seminar25/alm%2015.miron.organizas.htm>. – Назва з екрану.
9. Міненко Т.С. Православна церква в Україні під час Другої світової війни 1939-1945 (Волинський період) / Т.С. Міненко. – Вінніпег — Л.: Логос, Колегія Св. Андрія, 2000. – Т. 1. – 392 с.
10. Савчук Б. За українську православну церкву (національно-церковний рух на Волині у 20-30-ті роки ХХ ст.) / Б. Савчук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 116 с.
11. Статут Братства православних Богословов в Польше // Вестник Братства православных Богословов в Польше. – 1934. – № 1. – С. 14-18.
12. Стоколос Н.Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша пол. ХХ ст.) / Н.Г. Стоколос. – Рівне: РІС КСУ, 2003. – 480 с.
13. Тимочко І.Б. Просвітницько-громадська діяльність православних братств Волині (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. н.: 13.00.01. – загальна педагогіка та історія педагогіки / Ірина Богданівна Тимочко. – Рівне, 2011. – 308 с.
14. Учреждение «Братства Православных Богословов в Польше» // Вестник Братства православных Богословов в Польше. – 1934. – № 1. – С. 1-13.

С.В. МЫШКАРЁВА. ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БРАТСТВА ПРАВОСЛАВНЫХ БОГОСЛОВОВ В ПОЛЬШЕ (1934-1938 ГГ.)

Резюме. В статье проанализирована деятельность Братства православных богословов в Польше, в частности такая важная составляющая его функционирования как образовательно-воспитательная деятельность, охарактеризована роль печатного органа братства – «Вестника Братства православных богословов в Польше».

Ключевые слова: просветительно-воспитательная деятельность, братства, православные богословы, «Вестник Братства православных богословов в Польше».

S.V. MYSHKAROVA. ORGANIZATIONAL BASIS OF ORTHODOX THEOLOGIANS' BROTHERHOOD ACTIVITY IN POLAND (1934-1938)

The summary. The article describes the content of the fellowship of orthodox theologians in Poland, including analysis of this important part of its activities as education and educational activities. Author determines role in it printed organ fraternity – «Journal Fellowship of Orthodox theologians in Poland».

Key words: education and educational activities, fellowship, orthodox theologians, «Journal of the Fellowship of Orthodox theologians in Poland».

Одержано редакцією 26.12.2013 р.

УДК: 37 «20»

Л.І. НЕЧИПОРУК

ВИПЕРЕДЖУЮЧА ОСВІТА ЯК ОСНОВА ГАРМОНІЙНОГО СОЦІОПРИРОДНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ХХІ СТОЛІТТЯ

Резюме. Стаття присвячена розгляду ноосферної освітньої парадигми як парадигми випереджуючої освіти для сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: випереджуюча освіта, ноосферна освітня парадигма, перетворюючий інтелект.

Постановка проблеми. Людство на порозі ХХІ століття реально відчуло можливість руйнації природного комплексу, і як внаслідок цього – можливість знищення життя на Землі. Сучасна традиційна освіта не відповідає складнощам й невизначеності глобальних проблем сучасності, вихід із яких неможливо знайти, опираючись на сформовані традиційними методами навчання способи мислення. Освітній процес потребує введення змісту, форм і методів навчання, які спроможні сформулювати такі якості мислення як варіативність, цілісність, прогностичність, критичність, усвідомлення необхідності попередження локальних і глобальних суспільних і природних катастроф та вміння антикризового управління. Тому серед таких суттєвих і необхідних характеристик сучасної освіти як фундаменталізація, гуманітаризація, комп'ютеризація, цілісність і системність, екологізація й особистісно орієнтована спрямованість виокремлюється вимога її випереджуючого розвитку, орієнтації на майбутнє, на перспективу, що не тільки забезпечить виживання, а й уможливить сталий розвиток суспільства. Дійсно, освіта не може задовольнятися лише сьогоdnішнім, лише репродукувати інтелектуальні ресурси, інформацію, знання, розраховані на вирішення проблем нинішнього буття, сьогоdnення – вона повинна готувати людей, спроможних вирішувати проблеми майбутнього, випереджати нинішнє буття,

екстраполювати освітні технології й знання про майбутнє. Таку освіту А.Урсул назвав «ноосферно-випереджуючою», творчою, прогностичною, освітою для людей, спроможних вирішувати проблеми майбутнього. Він зазначає, що «... освіта майбутнього суспільства повинна функціонувати як компонент сфери розуму, повинна бути випереджуючою. – мова йде про перехід до ноосферного, сталого шляху розвитку (керований природовідповідно орієнтований співрозвиток Людини, Природи і Суспільства, при якому задоволення потреб відбувається без шкоди для Всесвіту і наступних поколінь)» [10].

Метою випереджуючої освіти є формування спроможності до передбачення, попередження подій, орієнтації людини на свідомий вибір альтернатив, врахування варіативності й невизначеності майбутнього. Таке передбачення, орієнтація на майбутнє допомагає їй обрати траєкторію своєї життєдіяльності, будувати різні моделі поведінки й вибирати ту, де опора саме на творчість, а не на минулий досвід, є визначальною, уможливує дотримання принципу «співучасті» у прийнятті рішень на всіх рівнях і зацікавленість в їх реалізації.

Аналіз досліджень публікацій. Ідею про необхідність «навчання майбутньому» висловлював Л.Виготський, вважаючи, що «навчання повинно забігати попереду розвитку, прискорювати його й викликати новоутворення». Інтерес до вивчення майбутнього, зокрема, й освіти, зріс після публікації в 1970 р. книги Е.Тоффлера «Футурошок» [12]. Проблеми підготовки в школі «творців майбутнього» присвячена робота скандинавського вченого М. Хавелсруда «Про вивчення майбутнього в школі». На його думку, вивчення майбутнього повинно стати частиною єдиного прогностичного процесу. А з позицій онтологічного підходу в педагогіці можна навіть посилити його, ввівши ще й процес футуризації соціуму за межами школи – в сфері природного буття, надаючи процесу футуризації освіти еволюційно-космічне значення.

Проблемі випереджуючого навчання присвячена стаття Б.Бим-Бад «Випереджуюче навчання: теорія і практика». Вчений розглядає його в контексті загальноосвітньої підготовки особистості, метою якої є розвиток загальних здібностей, інтересів, переконань, світогляду як основи подальшої спеціалізації, що одночасно створює можливості для виявлення й формування професійного поклику, допомагаючи молодим людям в їх життєвому й професійному самовизначенні [1].

Поняття «випереджуюча освіта» стало активно використовуватися лише з середини 90-их р.р. ХХ ст. низкою вчених в сфері педагогіки (В.Горшенін, А.Жвітіашвілі, Ю.Жилін, П.Новиков та ін.) в умовах формування нової стратегії глобальної освіти, де школа розглядається як центр, здатний перебудувати розвиток цивілізованого суспільства, фокусуючи ієрархію цілей, завдань, пріоритетів виховання підростаючого покоління навколо загальнолюдських цінностей [2;3;7;].

Низка вчених (Г.Антоненко, А.Бурковський, І. Дмитрієвська, Н.Маслова, Н.Моєсєєв, В.Спартін та ін.) випереджуючою називають саме ноосферну освіту як таку, що має нові знання про коеволюційний розвиток людини й природи, оточуюче середовище, нові норми поведінки людей Землі. спрямована на формування свідомості людей, які приймають ноосферу ідею й реалізують нову цивілізаційну стратегію, прогнозують наслідки своїх рішень і діяльності [5; 6]. Зокрема, Н.Маслова наголошує, що ноосферна освіта носить випереджуючий характер і задає швидкість і рівень розвитку суспільства, тому проблема її становлення «...повинна розглядатися як стратегічний інструмент соціально-економічного розвитку суспільства [5, 227].

На думку Г.Сікорської, ноосферна освіта спрямована на гуманістичні цінності, які поширюються не тільки на людину, але й на всю природу нашої планети й створює умови для розвитку коеволюційного світогляду й ноосферного мислення, а також відповідальності за долю не тільки нинішніх, але й майбутніх поколінь [8].

Мета статті – окреслити основні пріоритети парадигми випереджуючої освіти в контексті тенденцій сучасного суспільного планетарного розвитку

Виклад основного матеріалу дослідження. Ноосферна освіта спрямована на виховання цілісного, гармонійного мислення людини, озброєння її ефективним інструментом для самостійного вибору свого місця в системі природа-суспільство, уміннями ставити цілі, вибирати засоби й прогнозувати наслідки своєї діяльності. Як зазначає А.Урсул, ноосферна освіта містить в собі два аспекти випереджуючої освіти: по-перше, це випереджуючий розвиток освіти в порівнянні з іншими сферами діяльності, по-друге – це випереджуючий механізм в самому освітньому процесі, його орієнтація в майбутнє й формування моделі майбутнього. Таким чином, реалізується прогностична функція освіти, формування образу «потрібного майбутнього» й в залежності від його особливостей – проектування й розвиток освітніх систем майбутнього [9].

П.Новиков, В.Зуєв вважають, що нова освітня парадигма повинна створити умови для розвитку «спроможності особистості діяти в режимі постійного випередження існуючого стану», а одне із головних її завдань – формування в людини відповідальності за наслідки рішень, які приймаються, що є невід'ємною складовою перетворюючого інтелекту» [7]. Перетворюючий інтелект – сукупність взаємопов'язаних якостей, притаманний особливий склад розуму, який дозволяє на основі знання фундаментальних знань закономірностей розвитку природи і суспільства вільно переходити від концептуального осмислення дійсності до вирішення прикладних задач різного виду.

Саме ноосферна освіта уможливує динамку інтелектуального й морального самоконтролю кожної особистості: від інтелекту, який пізнає закономірності світотворення, – до інтелекту перетворюючого, творчого, що на основі пізнаних закономірностей за багатьма критеріями оцінює для себе й для інших наслідки реалізації різних стратегій діяльності. Перетворюючий інтелект вирізняється високим рівнем спроможності до

комплексного використання інтуїції (інтуїтивного знання), логічного мислення і кількісних оцінок з їх формальною обробкою, що дозволяє вирішувати складні завдання. Характерними його ознаками є проблемність, евристичність, асоціативність, спроможність до оцінки наслідків рішень, які приймаються, з орієнтацією на людину як найвищу цінність. Адже ті знання, які вже відомі, а також нові знання й їх матеріальне втілення у вигляді технічних пристроїв і технологій при неусвідомленому чи невмілому використанні без вивіреної, всебічно обґрунтованої комплексної оцінки наслідків для всього людства можуть привести до руйнівних наслідків і катастроф.

Формування перетворюючого інтелекту пов'язане з цілісним самовизначенням особистості, рівнем її моральної надійності й загальної культури. Становленню його сприяє:

- фундаменталізація освіти за рахунок все більшої її орієнтації вивчення новітніх досягнень науки в сфері пізнання глобальних законів розвитку природи, людини й суспільства;
- випереджуючий характер системи освіти, її спрямованість на проблеми майбутньої цивілізації, розвиток творчих можливостей людини й вміння самостійно приймати відповідальні рішення в умовах критичної ситуації [4].

Ноосферна освіта формує «... людину як суб'єкт знання, ... яка має новий для біосфери рівень духовної організації, здатна шляхом моральних і інтелектуальних зусиль створювати точки розвитку майбутніх шляхів існування біосфери й виходу із стану динамічного хаосу, екологічних і соціальних катастроф» – вважає Ю.Жилін [3]. Ця функція освіти вже сьогодні впливає на свідомість людини, акцентуючи її увагу на питаннях екологічної культури, екологічної етики, відповідальності й самоцінності життя, сталого розвитку, що руйнує стереотипи мислення, долає споживацький підхід до природи, допомагає усвідомити себе як частинки природи.

Формування ноосферних тенденцій в освіті можливе при:

- зміні змісту і методів освіти, що забезпечують в освітньому процесі пріоритет ідей і принципів розвитку на основі екогуманізму й природовідповідності;
- використання в освітньому процесі знань, спрямованих в майбутнє;
- поглибленням свідомості й світогляду людей, їх загальнолюдських цінностей, морально-поведінкових норм і принципів, які найбільш повно враховують основні ідеї сталого розвитку;
- стимулювання появи спеціальних дослідницьких і навчально-методичних центрів, спроможних реалізувати в навчальному процесі перехід людства на нову цивілізаційну стратегію [4].

Для виокремлення конкретних складових ноосферної освіти Г.Сікорська пропонує чотири вектори змісту освіти ноосферної орієнтації:

Раціоналізм емпіричних узагальнень. Раціоналізм в освіті, спрямованої в майбутнє, опирається на емпіричні узагальнення, які є опорою практичної діяльності людини й спроможні захистити її від можливих помилок, а також допомогти в досягненні намічених цілей. Такий раціоналізм Г.Сікорська пов'язує з певною обережністю людини, яка розуміє закони світотворення й зобов'язана використовувати їх, виходячи із гуманістичних орієнтацій. Раціоналізм в освіті буде сприяти формуванню таких якостей людини, які дозволять їй створити цивілізацію, що відповідає коеволюції природи й суспільства, а емпіричні узагальнення допоможуть запобігти помилок у взаємодії із природою.

Евдемонічна педагогіка. Вона допоможе розвинути прагнення до щастя, високої культури й моральності, які виникають в людини у процесі спілкування з природою. Евдемонізм передбачає, що щаслива людина живе в гармонії з природою. Цю якість можна сформулювати лише через освіту. «Не буде відчувати щастя людина, яка живе в забрудненому середовищі, що має негативний вплив на її здоров'я» – стверджує Г.Сікорська. Саме евдемонічна педагогіка слугує гармонізації відносин Людини й Природи.

Екологічний імператив. Він дозволить на основі знання законів взаємодії суспільства і природи, функціонування біосфери, слідувати раціональним принципам природодоцільності й екогуманізму. Екологічні норми, що дотримуються в практиці життєдіяльності, стануть ноогуманістичною нормою повсякдення. Вибір людиною рівня взаємодії з природою буде адекватним рівню її екологічної культури, яка формується в процесі освіти на основі екологічного імперативу.

Глобалістика. Вона ґрунтується на глобальному мисленні й дозволить розширити світ, вийти за межі вивчення біосфери в космічний простір. Цей освітній вектор має розвиватися на основі інтеграції науки й культури, розширення меж освоєння раціонального й ірраціонального світу [8].

Ноосферна освітня парадигма виконує не тільки соціальну функцію передачі знань, досвіду й культури від минулих поколінь наступним, але й надзвичайно важливу функцію підготовки людини на основі сформованої ноосферної свідомості до гармонійної взаємодії із собою, іншими, природою як необхідної умови виживання людства в умовах глобальної кризи. А.Урсул зазначає, що людство підійшло до межі, за якою потрібна і нова моральність, нові знання, нова система цінностей. Тому, – стверджує вчений, – вагомим елементом сучасної освіти є ноосферне навчання й виховання особистості, освіта на основі ноосферно-випереджуючої стратегії, що ґрунтуються на нових загальнолюдських ноосферних цінностях [9]. В основі змісту ноосферної освіти – гуманістичні цінності, що поширюються не тільки на людину, а на природу всієї Землі, а ведучою ідеєю є морально-етичний аспект. Таке змістове наповнення навчально-виховного процесу уможливує формування ноосферної особистості, її коеволюційного світогляду й ноосферного мислення, тих особистісних якостей, які максимально відповідають потребам майбутнього, готують до гармонійного співрозвитку суспільства й природи.

Як зазначає І.Шванєва, ноосферна особистість усвідомлює свою відповідальність за свої дії й свої думки перед сучасним суспільством, природою, майбутніми поколіннями, усвідомлює свою єдність із всім людством, природою, Космосом [11]. Діяльність її ґрунтується на сформованому принципі відповідальності – усвідомленій необхідності, яка стала обов'язком, містить розуміння причетності до всього соціально значимого й визначає спрямованість на гармонійну взаємодію із собою, природою, іншими людьми.

Висновки. Освіта ХХІ століття має виконувати не тільки соціальну функцію передачі знань, досвіду й культури від минулих до майбутніх поколінь, але й функцію підготовки людини до гармонійних дій для виживання цивілізації в умовах глобальної кризи, А це можливо, якщо в сфері освіти буде швидкими темпами формуватися випереджуюча ноосферна свідомість, становлення знань про майбутнє й готовність до випереджувальних дій щодо виникнення незворотних катаклізмів, руйнівних для всього людства. Випереджуюча освіта – принципово нова форма освіти, що найбільш повно відповідає гармонійному соціоприродному розвитку суспільства, уможливує перехід його на шлях сталого розвитку.

Подальші наукові розвідки вбачаємо в розробці методологічного обґрунтування випереджуючої освіти на основі ідей концепції ноосфери та розробки форм і методів практичного їх втілення в освітньому процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим-Бад Б.М. Опережающее образование: теория и практика / Б.М. Бим-Бад // Сов. педагогика. – 1988. – № 5. – С. 51-55.
2. Горшенин В. Опережающее образование - основа мировоззрения в ХХІ веке / В.Горшенин // Обозреватель – Observer. – 1997. – №9 [Электронный ресурс]. – URL: /. <http://www.rau.su/observer/> – Заглавие с экрана.
3. Жилин Ю. Глобализация в контексте развития современной цивилизации / Ю.Жилин // Свободная мысль. – ХХІ. – 2002. – №4 (1518). – С.27-39.
4. Егоров Ю.Л. Образование в контексте перехода общества к устойчивому развитию / Ю.Л.Егоров, П.И.Муниин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://RSEE.narod.ru/>. – Заглавие с экрана.
5. Маслова Н.В. Ноосферное образование: монография /Н.В.Маслова. – М.: Инст. холодинамики, 2002. – 338 с.
6. Моисеев Н.Н. О мировоззрении и миропонимании / Н.Н.Моисеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nmoiseev.narod.ru/mirivoz.htm/>. – Заглавие с экрана.
7. Новиков П.М. Опережающее профессиональное образование: научно-практическое пособие / П.М.Новиков, В.М.Зуев. – М.: РГАТиЗ, 2000. – 266 с.
8. Сикорская Г.П. Ноосферно-гуманистический подход к построению новых педагогических систем / Г.П.Сикорская. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uroao.ru/konf/tezis/4/6/sikorskaya>. – Заглавие с экрана.
9. Урсул А. Д. Концепция опережающего образования / А.Д.Урсул // Alma mater. – 2006. – №7. – С.28-33.
10. Урсул А.Д. Модель образования ХХІ века: проблемы устойчивого развития и безопасности / А.Д.Урсул // Безопасность Евразии. – 2001. – № 4. – С. 61-96.
11. Шванєва И.Н. Ноосферная психология – психология единого человечества как космического явления / И.Н.Шванєва. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.soliris.ru>. – Заглавие с экрана.
12. Тоффлер А. Футуришок / Алвин Тоффлер; пер.с англ. – СПб.: Лань, 1997. – 463 с.

Л.И. НЕЧИПОРУК. ОПЕРЕЖАЮЩЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ОСНОВА СОЦИОПРИРОДНОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА ХХІ ВЕКА

Резюме. Стаття посвящена рассмотрению ноосферной образовательной парадигмы как парадигмы опережающего образования для устойчивого развития общества

Ключевые слова: опережающее образование, ноосферная образовательная парадигма, преобразующий интеллект

L.I. NECHIPORYUK. EDUCATION FOR FUTURE AS FOUNDATION OF HARMONIOUS SOCIOPRIODNOGO DEVELOPMENT OF SOCIETY OF THE XXI CENTURY

The summary. The article is devoted to consideration of noosphere as educational paradigm education for future for sustainable society.

Key words: education for future, noosphere educational paradigm, transformative intelligence.

Одержано редакцією 19.11.2013 р.

УДК: 37 (091) (477. 81)

О.В. ОКСЕНИУК

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ (ДОСВІД РІВНЕНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ)

Резюме. У статті висвітлено основні події процесу становлення і розвитку Рівненської української гімназії та структурно-функціональні аспекти формування громадянської компетентності в учнів гімназії.

Ключові слова: компетентнісний підхід, громадянська компетентність.

Постановка проблеми. Компетентнісний підхід розглядається як найбільш перспективний у реформуванні освіти країн Європейського Союзу й України, оскільки він забезпечує створення культури знань,

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Васьківська Г.О. Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
Кондрашова Л.В. Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
Тадеев П.О., Борисюк Л.Р. Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
Петрук Л.П. Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
Галатюк Ю.М. Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
Байкачова К.В. Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
Ваколюк А.М. Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
Васьківський М.В. Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
Вербець ВВ. Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
Глінчук Ю.О. Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
Грицюта О.Ф. Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й. Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
Коваль В.В. Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
Косарева О.І. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
Левчук (Тимочко) І.Б. Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
Листопад О.А. Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
Мишкарьова С.В. Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
Нечипорук Л.І. Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
Оксенюк О.В. Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В. Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
Пелех Л.Р. Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
Світельська-Дірко С.В. Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
Стельмашук Ж.Г. Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
Стихун Л.П., Стихун Н.В. Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
Суботюк В.І. Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
Трохимчук І.М. Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
Ціпан Т.С. Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
Чорноус В.П. Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
Янцур М.С. Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
Біляковська О.О. Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
Волкова В.В. Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
Галатюк М.Ю. Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
Гнедко Н.М. Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
Гринькова Н.М. Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
Дереза І.С. Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
Дмитришина Н.М. Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
Жулаєва В.О. Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
Косянчук С.В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
Лопатинська І.С. Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
Мандрик Н.В. До проблеми сучасного уроку української мови.	139
Просенюк А.І. Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
Рябовол Л.Т. Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
Шутяк В.Г. Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178